

A Bolyai-ügy „irodalma”

1997. I. 31. Tom Lantos türelmetlenül várja a „nagyon ésszerű céloknak” a megvalósítását – így a kolozsvári magyar egyetem újbóli megnyitását.

II. 3. Ellenségkép nélkül Törzsök Erika. Autonómiát, önálló egyetemet követel boldog, boldogtalan... Nem lett átgondolva, nem lett feltéve a kérdés, hogy milyen egyetemet, kinek, miből, kikkel is akarnak?... A nagy követelők az adott országok állapotának, társadalmi jelenségeinek figyelmen kívül hagyásával követelöztek... A követelőzők, az önjelölt képviselők, érzelmős polihistorok nem veszik észre, hogy az ő idejük lejárt, mert a „professzionizmust nem lehet helyettesíteni a magyar felsőbbrendűség-tudattal.”

II. 3. Önálló magyar egyetem a megváltozott helyzetben. A Szabadelvű Kör tanácskozása. Előadók: Cs. Gyimesi Éva, Magyar Vincze Enikő, Egyed Péter, Magyar Nándor László. Jelen van Takács Csaba, az RMDSZ ügyvezető elnöke, Béres András oktatásügyi államtitkár. Horváth Andor, a Bolyai Társaság elnöke levelet küld. – A magyar nyelvű egyetemi oktatást hozzá nem értő jószándékúak tették kizárólag politikai kérdéssé. A kérdés kezeléséből kiszorulni látszanak az illetékesek, a felsőoktatásbeli pedagógusok. Időszerűtlennek és gyakorlatiatlannak tartják egy különálló egyetemi infrastruktúra és közösség most kezdhető kiépítését. Takács Csaba: AZ RMDSZ csak azt a nézetet tudja politikailag határozottan képviselni, amit a szakma kivitelezhetőnek állapít meg és aminek megvalósítását vállalja.

II. 3. Markó Béla a koalíciós tárgyalásokról tájékoztatta a SZET-et. Nincs elvi akadálya az önálló magyar egyetem létrehozásának sem, mint hogy abban is teljes az egyetértés, hogy ez egy folyamat eredménye, amely a BBTE magyar tagozatának fokozott önállósulása során valósulna meg. Senki sem vitatja a Bolyai Egyetem létjogosultságát és az is természetes, hogy annak Kolozsváron kell működnie.

II. 6. Magyar Nándor László. A felmérést I. 15 és 20 között a Collegium Transsylvanicum és a DESIRE Alapítvány támogatásával a BBTE szociológia szakos hallgatói végezték. 242 magyar egyetemista vélekedett egyetemről, oktatásról, magyar nyelvű tanítás helyzetéről. A közös egyetem eszméjét, amely ugyanakkor kellő önállóságot biztosít a magyar tagozatok számára, a kérdezettek 51%-a választaná, míg a külön egyetem mellett a megkérdezettek 49%-a szavazott. Messzemenő következtetéseket kockázatos lenne levonni a felmérés eredményeiből. Arra viszont kiválóan alkalmasak, hogy vitaalapot képezzenek.

II. 11. Politikailag káros volt nyilvánosságra hozni a közvélemény-kutatás eredményeit – nyilatkozta Takács Csaba, az RMDSZ ügyvezető elnöke. Két hónapon belül kidolgozzák a Bolyai Egyetemmel kapcsolatos stratégiát.

II. 12. Erdélyi Tudományegyetem. Hagyományos sokszínűség, európai integráció. Cs. Gyimesi Éva a Szabadelvű Kör I. 31. ülésén elhangzott beszéde. A kolozsvári közös egyetem keretei között építsük ki a magyar tagozat önkormányzatát, – miért nem lehetne ez a két vagy akár többnyelvű egyetem a régióbeli nemzetek egymásrataltságának szimbóluma? –, ki kell alakítani a magyar tagozat törvénybe foglalt kereteit és ezt belső érdekérvényesítéssel az egyetem Chartájába foglaltatni. – az eszményi kelet-európai modell a négy nyelvű (román, magyar, német, angol) egyetemi oktatás. – ha e jóhiszemű törekvésünk leküzdhetetlen ellenállásba ütközik, még mindig van lehetőség arra, hogy a teljes kiválás mellett döntsünk.

II. 20. Jogfolytonosság és az egyetem öntörvényűsége. Cs. Gyimesi Éva. Az új Bolyai nem lenne akkreditált felsőoktatási intézmény, mert nem lenne megfelelő a rezidens (állandó és aktív) professzorainak könyvekben mérhető teljesítménye. Amíg ezt nem lehet teljesíteni, az önállóság mondvacsinált. Mit ér a magyar oktatás, ha román diplomadolgozatot kell írni? A közös egyetem magyar tagozatán most is érvényes oklevelet kap.

III. 13. A koalíció pártjai igenlik a Bolyai Egyetem újrálétesítését. Markó Béla szövetségi elnök hétfőn III. 10-én a Mediafax-nak elmondta: a kormánykoalíció pártjainak vezetői testületileg a Bolyai Egyetem visszaállítása mellett foglaltak állást. Markó szerint mindezt folyamatnak kell tekinteni, amelynek első állomása a magyar tagozat önállósulása a BB-n belül. – Markó B. – a magyar egyetem közbeékelte lépések nélküli létrehozása nem lenne a legjobb megoldás. – Takács Csaba: az egyetem újrálétesítésében a mérsékelt magatartás a megfelelőbb, mint a KMDSZ radikális hozzáállása.

III. 20. Magyar egyetem létesítéséhez törvény módosítás szükséges, az RMDSZ sajtóértekezletén nyilatkozta Markó Béla.

III. 21. A koalíció szakítópróbája lenne a Bolyai? Interjú Markó B.-val. Ha kilép az RMDSZ a kormányból, lesz önálló magyar egyetem? – kérdez vissza M.B. Nem az lenne inkább hasznosabb, ha bíznánk egymásban, abban, hogy az RMDSZ következetesen képvisel bizonyos érdekeket és rábízni, milyen módszerekkel jut el bizonyos célokhoz? Amennyiben nem látjuk a kisebbségi kérdésben való folyamatos előrehaladást vagy például az anyanyelvű oktatás kérdésének megoldását, általában az valóban szakítópróbája lehet ennek a kormánykoalíciónak.

IV. 7. Déván ülésezett a SZKT. Szándékosan kiélezett Bolyai ügy? A várakozásoknak megfelelően, a KMDSZ fiataljai ismét a szövetségi elnöknek szegezték a láthatóan kényelmetlen kérdést arról, hogy milyen konkrét lépéseket tettek a Bolyai Egyetem ügyében. Indítványozták, a kormány hatálytalanítsa a Babeş és Bolyai

Egyetemeket 1959-ben egyesítő határozatot és garantálja az önálló Bolyai létrehozását. Markó az elmúlt két hónap alatt sokadszorra és egyre vehemensebben elismertette a kormánykoalíció hozzáállását a Bolyai-ügyhöz, miszerint nincs még egyetértés a kolozsvári tudományegyetem kettéválasztásáról, arról, hogy az önálló magyar egyetem a Bolyai kiválásával jöjjön-e létre vagy sem. A szövetségi elnök bizalmatlansággeltéssel és a kérdések szándékos kiélezésével vádolja az ifjakat.

IV. 7. Tökés László püspök levele a Déván üléshez SZKT-hoz. Átmeneti tagozatosodásról kizárólag annak feltételével beszélhetünk, ha a kormány törvény által mondja ki a Bolyai Egyetem helyreállítását

IV. 7. A Romániai Magyar Keresztény Egyházak Elöljáróinak Állandó Értekezlete is eljuttatta állásfoglalását a Bolyai Egyetem helyreállítása ügyében. Románia demokratikus kormányához fordulnak, hogy az önálló magyar tudományegyetem újraindításával orvosolja a négy évtizeddel ezelőtti jogfosztást. Markó B. – vita a koalícióban a BB. szétválasztásáról van, de arról nincs vita, hogy önálló egyetemre szükség van. Amint ezt lehetővé fogja tenni a tanügyi törvény, a módosítás nyomán az ehhez szükséges lépéseket meg kell tenni.

IV. 9. Ködbe vesző terület kitaposatlan ösvényein. Interjú Tokay Györggyel – azt mondanám... nem akarják az egyetem gazdasági, emberi, tudományos és fizikai alapjainak szétarabolását. Ami az önálló egyetem kérdését illeti, a miniszterelnök világosan fogalmazott. Az egyetem szétválasztását két tagozatra ő mint folyamatot a kormányprogram részének tartja. Megjegyezte, hogy az önálló egyetem gondolatát személy szerint nem tartja az egyedül üdvözítő megoldásnak, mert szeretné, ha a románok és a magyarok együtt tanulnának. De ugyanakkor hangsúlyozta, hogy elvi akadály a önálló magyar egyetemnek nincs és nem is lesz.

A Bolyai Társaság nyilatkozatai

II. 3. A BT. jan 23-i nyilatkozata a Szabadságban II. 3-án jelenik meg. Ez arra figyelmeztet, hogy a romániai magyar közvélemény elvárja a hatalomtól a kolozsvári román és magyar egyetem 1959-ben történt egyesítése jogtalanságának és önkényességének, valamint a magyar nyelvű oktatás ezt követő elszorításának mint a magyar nemzeti és kulturális önazonosság megszüntetését célzó eszköznek a beismerését. Egy önálló magyar egyetem nem az etnikai vagy nyelvi elzárkózás intézménye lenne, visszaállításának pedig úgy kell történnie, hogy a jelenlegi kolozsvári tudományegyetem működése ne szenvedjen kárt. A Bolyai Társaság ezért a hazai magyar közvélemény nevében a jelenlegi politikai hatalom elvi állásfoglalását várja ez ügyben a BE. létjogosultságáról és a kérdés gyakorlati megoldásának ésszerű és méltányos kereteiről. Javasolja egy végrehajtási módozatokat kidolgozó szakbizottság létrehozását.

III. 10. Kéri a Bolyai Egyetem törvénybeiktatását – Gyenge Zsolt a Bolyai Társaság III. 8-án megtartott közgyűléséről számol be. Az RMDSZ részéről részt vettek Béres András tanügyi államtitkár, Kötő József ügyvezető alelnök, Boros János megyei RMDSZ-elnök. – Kötő József; újra kell álmodni a romániai magyar felsőoktatást. – Szilágyi Pál, a BBE prorektora a folyamatos, tagozatos módszer mellett érvelt. – A KMDSZ képviselője a mielőbbi jogi státus létrehozását hangsúlyozta. Határozatot fogadtak el, amely szerint:

1. Kéri az önálló kolozsvári állami magyar Bolyai Egyetem törvénybe iktatását, illetve felkéri az RMDSZ-t, hogy tegye meg az ehhez szükséges lépéseket, ilyen irányú döntést vár a jelenlegi politikai hatalomtól is.

2. Sürgeti egy hivatalos bizottság felállítását, amely az intézmény létrehozásának részleteit dolgozza ki. A Bolyai Társaság elnöke Horváth Andor, alelnök Neményi Ágnes, titkár Kása Zoltán. Megválasztották a vezetőtanácsot is, ebben Kolozsvár 11 taggal képviselteti magát, Szilágyi Pál prorektort ebben nem választották be.

3. Elengedhetetlennek tartja a magyar nyelv egyenrangú státusának törvénybe iktatását azokon az egyetemeken, ahol erre igény van, beleértve ezen intézmények kétnyelvűségének hivatalos elismerését is.

4. Szorgalmazza az 1995-ben elfogadott tanügyi törvény sérelmezett cikkelyeinek módosítását, teljes körű anyanyelvű oktatás jogának és az esélyegyenlőség elvének elismerését.

III. 13. A jogfosztás felszámolásáért. Állásfoglalás a Bolyai Tudományegyetem kérdésében. Károsnak, megtévesztő manipulációnak és szűk csoportérdekeket kifejezőnek tartjuk azoknak a magyar értelmiségi köröknek az álláspontját akár Romániában, akár Magyarországon fejtsék ki azt, akik kétségbe vonják az önálló magyar egyetem létjogosultságát Erdélyben. Felkérjük a magyarországi politikai és társadalmi erőket, hogy támogassák a romániai magyar társadalom jogos igényét a magyar tannyelvű önálló egyetem helyreállítására. A Bolyai Egyetem Barátainak Egyesülete, és a Bolyai Egyetemért Alapítvány részéről Dr. Csögör Lajos, a kolozsvári BE első rektora, a BEBE tiszteletbeli elnöke, Dr. Incze Miklós, a BE volt tanára, a BE Alapítvány elnöke, Katona Szabó István, a BEBE elnöke, Faragó József, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagja.

IV. 7. A Bolyai Társaság levele az SZKT-hoz. Az SZKT kötelezze a törvényhozásban és a kormányzásban részt vevő tagjait, hogy mind a tanügyi törvény módosításánál, mind pedig azok törvényes végrehajtásánál megkülönböztetett figyelmet és elsőbbséget biztosítsanak a kolozsvári központú állami magyar nyelvű egyetem haladéktalan újraindításának. Ez megfelel a román-magyar alapszerződés 15. szakasza 3-ik pontjának. Módosítsák az 1995/84 sz. tanügyi törvény 119. szakasza 1. bekezdését, a 123. szakaszt és a 126. szakaszt úgy, hogy lehetővé váljék önálló jogi személyként működő magyar tannyelvű állami egyetemek létesítése. Szorgalmazzák a fenti törvény alapján a kormányrendelet meghozatalát, amely létrehozza az 1997-98-as tanévvel kezdődően a jogi

személyi státusával rendelkező Bolyai Egyetemet, amely átmenetileg a mostani BBTE infrastruktúráját közösen használja.

A BBTE Rektorátusának közleményei, valamint a román politikai élet jeles személyiségeinek nyilatkozatai Bolyai- ügyben (a Szabadság napilap alapján).

II. 22. Andrei Márca a BBTE jelenlegi szerkezeti felépítése mellett kardoskodik – az egyetemek létesítése a kormány és a parlament illetékessége – 1995-ben kibocsátott Chartában megfogalmazódott, hogy hivatásnak tekinti a szakemberek román, magyar, német nyelven való képzését is. Az egyetem struktúrájával kapcsolatos tanügyminisztériumi intézkedések: – kisebbségek számára biztosított elkülönített helyek, az állam egységes voltának folyományaként a régió multikulturalitásának figyelembevétele, – dinamikus korszerűsítés... a kisebbségek nyelvén történő felsőfokú oktatás... a jelenlegi kereteken belül is hosszú távú megoldást nyerhet.

II. 28. A Kolozsvári Diákszervezetek Szövetségének Közleménye (FOSC). Marius P. Clonda programkoordinátor tollából, a FOSC szükségtelennek tartja a Bolyai kérdésének felvetését.

III. 12. A BBTE közleménye: az egyetem jelenlegi felépítését az egyetemi autonómia szellemében fogant Charta határozza meg. Ennek értelmében az egyetemen román, magyar, német nyelvű csoportok működhetnek, amelyek tagjai számára külön felvételit és adminisztrációs szerveket biztosítanak. Andrei Márca véleménye: – tagadhatatlan a nemzeti kisebbségek joga az önálló anyanyelvi felsőfokú oktatáshoz. E jog gyakorlásának törvényes kereteit meghatározni Románia kormányának és parlamentjének tiszte. Határozottan kijelentem: a magyar nemzeti közösség igényei az anyanyelvi felső fokú oktatást illetően teljes mértékben kielégíthetőek az európai normáktól való eltérés, a románok és magyarok újabb ellentétbe helyezése nélkül.

III. 13. Victor Ciorbea magyarországi látogatása, találkozás Göncz Árpáddal. A román kormányfő úgy vélte, nincs elvi akadály a magyar egyetem újranitásának sem, ennek első lépéseként a BBTE-en ösztől két magyar kar indul, a román törvényhozásban IV. 30-ig jóvá akarják hagyni a magyar nyelvű oktatást hátrányosan érintő cikkelyek eltörlését és a kétnyelvű oktatás elfogadását.

III. 13. Márca rektor: a BBTE-en senkit sem kérdeztek meg a Babeş és a Bolyai elkülönítéséről.

III. 13. Erődemonstráció a Bolyai ellen. – V. Ciorbea budapesti útja előtt kijelentette, hogy a román-magyar megbékélés, pontosabban a NATO-ba lépés oltárán kész olyan áldozatokat is bemutatni, mint a Bolyai Egyetem létrehozása. Simion Simon prorektor, a Bolyai létrehozása gyilkos csapás az etnikai és vallási ökumenizmus eszméjére; Alexandru Fărcaş kolozsvári prefektus szerint nem kell túlságosan komolyan venni V. Ciorbea magyaroknak tett ígérését, mert úgyszincs pénz az egyetem átszervezésére. Simion Simon prorektor, ha bekövetkezik a szétválasztás, bojkottálni fogja prorektori feladatait. – N. Bocşan elismeri hogy az egyetem felett a parlament és a kormány rendelkezik, a mai formát megfelelő keretnek tartja a magyar nyelvű felsőoktatás kibontakozásához.

III. 14. Constantinescu elnök állásfoglalása a BBTE ügyében. – fontos az, hogy a román és a magyar hallgatókat az egység, ne a széthúzás jellemezze. – a laboratóriumok, könyvtárak közös használata mindkét fél előnyére válik – a kisebbségnek ama törekvése, hogy anyanyelven tanulhasson minden szinten jogos és megfelel mind a román nép érdekeinek, mind az európai gyakorlatnak. – mivel a magyar tagozat létesítése a BBTE-en (V. Ciorbea kijelentése) ellenkezést váltott ki, javasolja, hogy az ügyet vitassák meg az egyetem vezetőségével és a szenátus tagjaival, kutatókkal és a hallgatókkal.

III. 15. A Bolyai Egyetem távolabbi cél. A magyar és román oktatási miniszter közös sajtótájékoztatója Budapesten. V. Petrescu: – A Bolyai Egyetem létrehozása távolabbi cél, amit csak egy több szakaszból álló folyamat végén lehet elérni. Az első lépés megtételéhez szükség van a kolozsvári egyetem beleegyezésére is, mivel tiszteletben kell tartani az intézményi autonómiát. Véleménye szerint az első lépés az lenne, hogy önálló magyar tagozatot hozzanak létre az egyetemen. Magyar Bálint úgy vélte, hogy a BBTE ügyében előrelépés, hogy miközben jelenleg csak magyar csoportok léteznek az egyetemen, későbbiekben magyar tagozat alakulna a tanárképzés, illetőleg a magyar kultúrához és művészetekhez kapcsolódó szakok esetében.

III. 15. Sajtóértekezlet az oktatásügyi minisztériumban, Bukarest. Béres elmondta, hogy a Bolyai Egyetem visszaállítása két szakaszban történik. Az első szakaszban létrehozzák a román tagozat mellett a magyar tagozatot is, majd egy második szakaszban sor kerül egy önálló magyar egyetem újraindítására.

III. 18. Egy vezetőség, két tagozat, Találkozó V. Ciorbea, I. Diaconescu, Virgil Petrescu és a BBTE képviselői között. Az RMDSZ nem képviseltette magát. A miniszterelnök szerint az egyetemnek két tagozata lesz, egy román és egy magyar, amely egyetlen vezetőséget feltételez. Az értelmezésbeli nézetkülönbségeket a felek fogják megoldani az egyetemi autonómia alapján és az „Utolsó szó jogán” – mondta a miniszterelnök. Senki sem ellenzi új egyetem létesítését ott, ahol erre szükség van.

III. 22. Újabb rektori vélemény. Az egyetem reprezentatív értelmisége a román kultúra és tudomány iránti felelősséggel, szakszerűséggel, a tudományos színvonal versenyképességével, kutatói teljesítőképességgel tanúsítja hazafiságát... A rektorátus III. 24-től kezdődően megbeszélést indítványoz az egyetem fejlesztéséről román, magyar és német szakbizottságban. Az egyetem hatáskörén kívüli igényekről a kormány, illetve a parlament dönt.

III. 26. A BBTE multikulturális jellegéért. III. 24-én megtartotta első ülését az a bizottság, amely a BBTE román, magyar, német akadémiai közösségeinek képviselőiből áll, hogy megvitassa az egyetem multikulturális struktúrájának fejlesztését. A bizottság célja: Adminisztratív átszervezéssel az egyetemen már működő magyar tannyelvű csoportokból magyar tagozatot hozzanak létre. A megbeszélés alapját az a dokumentum képezte, amelyet a BBTE multikulturális struktúrájáról az egyetemi vezetés dolgozott ki... Ennek alapján az első ülésen felleltározták a magyar nyelvű oktatás megszervezésének problémáit.

III. 29. V. Ciorbea fogadta Lezsák Sándort. V. Ciorbea megerősítette, hogy a koalíciós tárgyalásoknak megfelelően folyik a BBTE-en a román tagozat mellett a magyar tagozat kialakítása, amely ösztől kezdi meg működését.

IV. 4. A Bolyai Egyetem kálváriája. Már a részlegesítés ellen is tiltakoznak. A BBTE 187 tanügyi kádere IV. 3-án tiltakozást hozott nyilvánosságra, amelyben rámutatnak – az egyetemi autonómia elvének megfelelően a kérdésben állást foglalni a legjogosabb fórum a tanügyi káderek – ellenzik a BBTE-en folyó oktatás etnikai alapú elkülönítését célzó bármely szándékot és csatlakoznak Simion Simon és Mircea Muthu merész és hazafias álláspontjához, akik racionális érvekkel bizonyítják a magyar nyelvű oktatás jelenlegi formájában történő fenntartásának szükségességét. A miniszterelnök legutóbbi változata egy román és egy magyar tagozat megalakításáról ugyanolyan ellenjavallt és veszélyes mint a két különálló egységre való elkülönítés... a miniszterelnököt félretájékoztatják, a magyar nyelvű részleg létezik, akárcsak a német tagozat, de józanul és természetesen beékelve az egyetem mai struktúrájába. Felhívást intéznek az egyetem összes tanügyi káderéhez a kolozsvári felsőoktatási intézet egységének megőrzéséért.

IV. 5. A miniszter is a vegyes egyetemért kardoskodik. A Bolyai Egyetem ügyében V. Petrescu oktatásügyi miniszter a BBTE-nek eljuttatott levelében fejtette ki véleményét. A miniszter nagyra értékeli és támogatja a BBTE „nyelvi multikulturalizmusát”, amelyet szerinte a román, magyar, német tanárok és diákok az ezredforduló számára példamutatóan érvényesítenek. **IV. 7.** A BBTE rektorátusának közleménye. A BBTE igazgatótanácsa elfogadta az egyetem multikulturális fejlesztési struktúrájáról szóló határozatot.

1. A BBTE multikulturális jellege és az oktatás-román, magyar és német nyelven történő megszervezésének a kinyilvánítása.

2. A BBTE Chartájának és minden rendelkezésnek biztosítania kell a nyelvenkénti oktatás autonómiáját és önálló ügyintézési szakokra lebontva, karok keretében, hatáskörük pontos rögzítésével.

3. A kormány és a törvényhozás hatáskörébe tartozó szervezési kérdések elkülönítése, amiről az illetékes fórumokat értesítik. Az 1997-es felvételi vizsgák megszervezése a jelenlegi 18 fakultásból álló struktúra keretében.

5. Az egyetem multikulturális jellegének alapján előkészítik a katedrák struktúráját és összeállítják a szükséges tanügyi káderek listáját. – Tudomásul veszi a magyar fél azon kérését, hogy a makrostruktúrát érintő megállapodásokat az 1995-ben elfogadott tanügyi törvénynek V. Ciorbea kormány által beígért módosítása után fogadja el a tanács és az egyetemi szenátus. A tanács a törvény módosítása után ismét összeül.

IV. 8. A szenátus határozatcsomagot fogadott el az intézmény multikulturális jellegének gyakorlati megvalósítására. A szenátus az egyetem prorektorává választotta Wolfgang Breckner professzort.

*A Szabadság kolozsvári napilap alapján, a Romániai Magyar Szó
hasonló írásaival összevetve összeállította:*

HANTZ LÁM IRÉN